

Handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten. 2021-2024

Innehåll

Handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten	4
Stadens ambitioner	4
Strategi för stadens renhållning	5
Utmaningar	5
Nedskräpningssituationen i Stockholm	6
Handlingsplan.....	8
<i>Åtgärder av övergripande karaktär.....</i>	<i>8</i>
<i>Optimering av skräpkorgarnas storlek, tömningsfrekvens, komprimerande sopkärl</i>	<i>8</i>
<i>Optimerade städintervall</i>	<i>11</i>
<i>Pilotprojekt för att undersöka innovativa metoder.....</i>	<i>12</i>
<i>Säkerställa att tömning av avfallskärl och städning sker inom 24 timmar</i>	<i>13</i>
<i>Utvecklad kommunikation och samverkan.....</i>	<i>13</i>
<i>Skräpmätning</i>	<i>14</i>
<i>Utvecklade snöupplag och kommunaltekniska ytor.....</i>	<i>14</i>
Uppföljning	16

Handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten

Stockholms stad arbetar målmedvetet med stadsmiljöfrågorna för att skapa en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i.

Nedskräpning i det offentliga rummet ger flera negativa konsekvenser, förutom det uppenbara faktum att platser som är nedskräpade upplevs som misskött och mindre attraktiva. Av minst lika stor betydelse är nedskräpningens roll vad gäller både människors upplevelse av trygghet och tillit, och att nedskräpning är en stor källa till spridning av mikroplaster på land och i vatten.

Genom att utveckla avfallshanteringsinfrastruktur kan staden bidra till att det offentliga rummet blir tryggare och mer attraktivt samtidigt som tilliten i samhället ökar och spridningen av mikroplaster minskar.

Stadens ambitioner

Stockholm ska vara en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. I kommunfullmäktiges budget anges att ”en ren och vacker stad skapar trygghet och att renhållningen därför ska vara pålitlig. Stadens förvaltningar ska arbeta för att förebygga klotter, skadegörelse och nedskräpning. Arbetet för en renare stad ska intensifieras genom bättre uppföljning och efterlevnad av 24-timmarsgarantin för städning och klotter.” Med anledning av det har trafiknämnden fått i uppdrag att ”i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsförvaltningarna ta fram en handlingsplan för att minska nedskräpning i såväl vatten som på land.”

Trafiknämnden har också fått i uppdrag att ”i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur staden kan skapa en mer kostnadseffektiv och kapacitetsstark avfallshantering och städning i parker”.

Trafikkontoret utarbetade 2016 ett ”program för avfallshantering i det offentliga rummet” som beskriver hur arbetssätt och metoder kan utvecklas med avseende på bland annat källsortering i det offentliga rummet. Programmet har tjänat som underlag för den nu aktuella handlingsplanen samtidigt som vissa av de nämnda utvecklingsområdena i programmet ingår i dagens verksamhet.

I kommunfullmäktiges budget 2021 fick trafikkontoret i uppdrag att inrätta en ”strategisk förvaltningsövergripande samordnare för en ren stad som ska verka för samverkan, utveckling och effektivisering av upphandlingar, rutiner, kunskap, uppföljning och kontroller för en mer kostnadseffektiv, miljövänlig och likvärdig städning i hela staden, samt föra dialog med externa aktörer. I arbetet deltar bland andra stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen.”

Trafikkontoret har under våren 2021 tillsatt en förvaltningsövergripande samordnare med uppdraget att arbeta för en ren stad. Kontoret har också utarbetat föreliggande handlingsplan för att möta de ovan nämnda uppdragen från kommunfullmäktige.

Strategi för stadens renhållning

Renhållning och vinterväghållning av stadens gator och torg samt skötsel av gatuträd och kommuncentrala parker är en viktig del av trafikkontorets stadsmiljöverksamhet. Samtidigt ansvarar stadens 13 stadsdelsförvaltningar för motsvarande verksamhet i parker, grönytor och på parkvägar runt om i staden.

Med anledning av det stora antalet ansvariga inom verksamhetsområdet ser trafikkontoret ett behov av att ta fram en stadsövergripande renhållningsstrategi med fokus på långsiktig utveckling av frågor som rör driften av gator, torg och parker. Detta kan syfta till att skapa en mer likartad nivå på renhållning och snöröjning i hela staden. Strategin kan också hantera frågor som övergripande ansvar, organisation, långsiktighet i arbetet och finansiering av insatser mot bl.a. nedskräpning. De nya lagar och förordningar som är under utarbetande och implementering är också frågor som behöver analyseras med utgångspunkt i stadens förhållanden och vilka nya möjligheter de kan innebära.

En strategi kan då tydliggöra stadens roll och ansvar och också fungera som vägledning för berörda förvaltningar att ta fram handlingsplaner och styra driftverksamheten mot en stadsgemensam ambitionsnivå.

Utmaningar

Många stockholmare anser att nedskräpningen är ett stort problem och många upplever dessutom att nedskräpningen har ökat.

Nedskräpning i det offentliga rummet uppfattas av de flesta som störande och förfulande. Nedskräpning kan också leda till att en plats känns övergiven och signalerar frånvaro av social kontroll. En aktiv förvaltning, från både fastighets- och markägare, kan motverka en nedåtgående trend och troligen också minska nedskräpningen. Ett väl omhändertaget område kan också öka känslan av social tillhörighet och tillit.

Nedskräpning bidrar också i hög grad till ökade problem med skadedjur eftersom engångsförpackningar med matrester utgör föda för fåglar, gnagare och andra djur.

En stor andel av skräpet i det offentliga rummet, mer än 50 %, utgörs av plast, till exempel i form av cigaretterfilter, portionspåsar för snus och mat- eller dryckesförpackningar. Forskning visar att mikroplaster finns överallt och att källan främst är nedskräpning i olika former. När plast sprids i miljön orsakar det stora problem för både människor, djur och växter och undersökningar visar att mikroplast orsakar skador på den marina miljön och dess organismer.

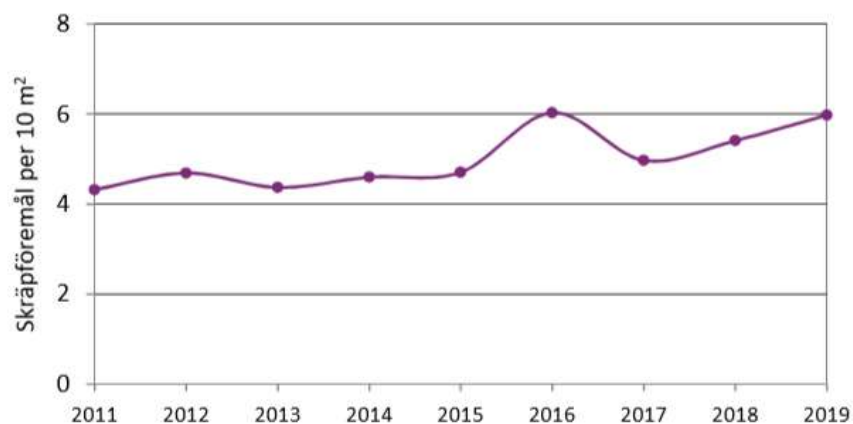
Nedskräpning bedöms av IVL Svenska Miljöinstitutet AB vara en av de största källorna till mikroplast i miljön, där spridningsvägarna främst är dagvatten, slam, och avloppsvatten. IVL bedömer också att minskad nedskräpning kan vara en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska spridningen av plast och mikroplaster i mark och vatten.

Nedskräpningssituationen i Stockholm

Staden har sedan 2009 genomfört årliga skräpmätningar med hjälp av stiftelsen Håll Sverige Rent och den metod som de utvecklat med statistiska centralbyrån, SCB. Undersökningen resulterar i den årliga rapporten ”Skräpfacit – nedskräpning i gatumiljö Stockholm”.

Enligt de mätningar som staden har genomfört sedan 2009 varierar nedskräpningen något med en ökande trend, enligt nedanstående diagram. Enligt utförda skräpmätningar är fimpar (som till stor del består av plastmaterial) den vanligaste skräptypen, följt av plastskräp och snus. Även andra kategorier utgörs av plast vilket leder till slutsatsen att merparten av skräpet är plast.

Mer information om stadens skräpmätning finns på miljobarometern.stockholm.se

Staden genomför också trygghetsmätningar var tredje år. Även dessa mätningar berör frågor om nedskräpning som en källa till otrygghet. Kontoret har för avsikt att, i samråd med respektive stadsdelsförvaltning, använda sig av det underlag som trygghetsmätningarna utgör vid planering av särskilda insatser riktade mot nedskräpning.

Handlingsplan

I nedanstående handlingsplan ges förslag på åtgärder som syftar till att minska nedskräpningen på land och i vatten. Åtgärderna innebär kostnader, varför takten i genomförandet beror på möjligheten att inrymma kostnaderna i respektive nämnds budget. I nedanstående tabeller anges vilka åtgärder som inryms i befintlig budget och vilka som saknar finansiering. Åtgärderna, som sträcker sig fram till 2024, kommer utvärderas löpande i samband med kontorets reguljära verksamhetsuppföljning. Mot slutet av handlingsprogrammets giltighetstid kommer en sammanfattande utvärdering göras i samband med beslut om en eventuellt förnyad handlingsplan.

Åtgärder av övergripande karaktär

Följande åtgärder är av övergripande eller strategisk karaktär och faller inte naturligt in under övriga åtgärdsrubriker.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Utarbeta en stadsövergripande renhållningsstrategi.	2022	Tk	Sdf	Ja
Ta fram ett reinvesteringsprogram av gatumöbler inkl. skräpkorgar.	2021-2022	Tk		Ja
Utse arbetsgrupp med särskilt ansvar för nedskräpningsfrågor.	2021	Tk		Ja
Ta fram rutin för hur avfalls- och nedskräpningsfrågor hanteras i stadens planeringsprocesser	2022	Tk	Explo	Ja
Delta i mf:s samordningsarbete mot nedskräpning av sjöbottnar.	2021-2022	Mf/Tk	Sdf	Ja

Optimering av skräpkorgarnas storlek, tömningsfrekvens, komprimerande sopkärl

Trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna har ansvar för renhållningen i det offentliga rummet. Trafikkontoret ansvarar främst för gator, torg och de kommuncentrala parkerna medan stadsdelsförvaltningarna ansvarar för parkmark och grönytor. Förutom renhållning och städning innebär det tömning av stadens cirka 12 000 avfallskorgar, där avfallet normalt är osorterat och går till förbränning.

En av stadens ca 12000 skräpkorgar

Ett stort antal av de befintliga skräpkorgarna är relativt små och därmed inte anpassade för dagens livsstil där det är vanligt att köpa med sig mat i olika typer av förpackningar som snabbt kan fylla upp en skräpkorg. Trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna arbetar därför med en långsiktig plan för att byta ut äldre korgar mot större papperskorgar och till komprimerande kärl, bland annat på platser som periodvis har många besökare som t.ex. parker, torg och andra stråk. I samband med utbyte av skräpkorgar kommer samtliga nya utrustas med askkopp för uppsamling av fimpar. För att minska risken att skräp hamnar i vattnet där det är svårt och dyrt att samla upp är det extra viktigt att t.ex. badplatser, kajer, bryggor och strandnära lägen har en effektiv avfallshantering och städning. Antal och placering av skräpkorgar kan också anpassas utifrån årstid och olika händelser eftersom det i hög grad kan påverka besöksantal och beteenden på platsen.

Byte av behållare kan i vissa fall innebära en minskad tömningsfrekvens vilket är resursbesparande. Rätt dimensionering av behållare kan också resultera i minskad nedskräpning, vilket i sin tur leder till mindre spridning av plast och mikroplast i mark och vattendrag.

Staden har ambitionen att minska antalet miljöbelastande transporter i samband med renhållningsarbetet.

Stadsdelsförvaltningarna och trafikkontoret arbetar därför tillsammans med entreprenörerna för att placera ut solcellsdrivna komprimerande avfallskärl på platser där behovet bedöms vara stort. I dagsläget har staden ca 1000 komprimerande avfallskärl, varav ca 700 är placerade inom stadsdelarnas ansvarsområden.

Komprimering av avfallet och tömning då kärlet är fullt kan leda till färre transporter om det kombineras med anpassning av arbetssätt och tömningsfrekvenser. Eftersom kärlet är stängt minskar också risken för att fåglar och andra skadedjur kommer åt avfallet vilket minskar risken för nedskräpning. Kontoret har för avsikt att ansöka om klimatinvesteringsmedel för att finansiera kommande investeringar i komprimerande sopkärl.

Komprimerande sopkärl som drivs av egengenererad solcellsel

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
På platser med stort besöksstryck byts små skräpkorgar till större.	2021-2024	Sdf, Tk		Delvis
Anpassa antal och placering av skräpkorgar på vissa platser utifrån säsong och händelser.	2021-2024	Sdf, Tk		Ja
Samtliga nya skräpkorgar utrustas med askkopp för insamling av fimpar.	2021-2024	Sdf, Tk		Delvis
Inköp och placering av "fimpautomater" på lämpliga platser för att minska nedskräpning.	2021-2022	Tk		Kommande ansökan trygghetsmedel, oklart om medelstilldelning
Källsortering i utvalda parker	2021	Sdf		Sdf

Stadsdelsförvaltningarna och trafikkontoret utarbetar planer för placering av skräpkorgar.	2021-2024	Sdf, Tk		Ja
Upphandla och avropa komprimerande sopkärl som drivs av solceller.	2022-2024	Sdf, Tk		Nej

Optimerade städintervall

Trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna följer nedskräpningen och städfrekvenser inom sina respektive ansvarsområden. Diskussioner förs också med stadens entreprenörer för att anpassa och optimera städ- och tömningsfrekvenser efter behov. I samband med nya upphandlingar kan krav också formuleras som anger att ”funktionen ska upprätthållas” vilket t.ex. kan innebära att papperskorgar aldrig ska vara fulla eller att torgytor inte ska vara nedskräpade. Behovet på många platser varierar också beroende på säsong och olika händelser vilket gör att frekvenserna och metoderna kan behöva förändras under året.

På platser med omfattande nedskräpning, t.ex. torgytor och större kollektivtrafiknoder, kan ”Stockholmsjobb” användas för plockstädning i högre utsträckning. Stockholmsjobb fungerar då som ett komplement till den renhållning som genomförs av avtalad entreprenör. Från årsskiftet 2021 ansvarar arbetsmarknadsförvaltningen för verksamheten ”Stockholmsjobb”.

En del av stadens sommarjobb för skolungdomar består också av renhållningsarbete genom plockstädning. Denna verksamhet förutsätter oförändrad eller utökad finansiering.

Det skräp som finns i det offentliga rummet består till ca 50 % av olika typer av plast. Genom effektiv städning på land hindras avfallet att hamna i sjöar och vattendrag där det är svårare att samla in. Effektiv renhållning kan därmed minska spridningen av plast och mikroplast på land och i vatten.

Stockholmsvärdar

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Anpassa städintervall i särskilda lägen och vid särskilda tider.	2021-2024	Sdf, Tk		Nej
Anpassa städintervall i företagsområden i samverkan med företagarföreningar och Stockholm Business region AB	2022-2024	Tk		Framtida avtal kan ge möjlighet till kostnadsneutrala anpassade intervall.
Utveckla rutiner och metoder för städning på allmänna platser och stränder.	2022	Tk, Sdf	Entreprenörer, Stockholms Hamnar	Ja
I samråd med Förpacknings- och tidsningsinsamlingen diskutera hur nedskräpning vid återvinningsstationer kan minska, genom exempelvis information på flera språk.	2021-2022	Tk	FTI	Ja
Beroende på medelstilldelningen bibehålla eller utöka antalet platser för sommarjobb som arbetar med renhållning och plockstädning.	2021-2024	Sdf, Tk		Delvis
Verka för att stadens leverantörer inom städning och renhållning upplåter arbetsplatser till stadens feriejobb.	2021-2024	Tk, Amf, Sdf		Delvis
Samverka med arbetsmarknadsförvaltningen kring arbetsuppgifter för Stockholmsjobb som arbetar med renhållning och plockstädning.	2021-2024	Amf, Tk		Nej, budget hos amf

Pilotprojekt för att undersöka innovativa metoder

Trafikkontoret kommer genom ett pilotprojekt undersöka hur innovativ teknik kan användas för att effektivisera och utveckla arbetssätt. Projektet genomförs i nära samarbete med utvalda entreprenörer och andra kommuner som har infört ny teknik i avfallshanteringen.

Sensorer i skräpkorgar kan larma om tömningsbehov och metoder för tömning av avfallskorgar utan innerplastpåse kan provas. Även fordonens drivmedel och arbetets organisering behöver utvecklas och provas, i kombination med olika systemstöd. Utvärdering av projektet kan därefter ge vägledning till hur ny teknik kan bidra till reella förbättringar och effektiviseringar.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Entreprenörer arbetar med innovativa metoder och teknik för att på sikt effektivisera arbetet mot nedskräpning.	2021-2024	Tk		Nej
Inköp av fimpsugar	2021	Tk		Ja
Vid upphandling kravställa att tömning sker på signal från sensor i skräpkorg.	2021-2024	Tk		Delvis

Säkerställa att tömning av avfallskärl och städning sker inom 24 timmar

Synpunkter som berör städning eller tömning av papperskorgar på allmän plats ska hanteras inom 24 timmar efter att anmälan inkommit. Trafikkontoret fortsätter arbetet med att utveckla statistikverktyg och rapporter för att bättre följa upp städ- och tömningsinsatser. Det kan ge bättre kunskaper om vilka platser och tider som har behov av särskilda insatser vilket är värdefullt i optimeringssyfte. 24-timmarsgarantin kan också medföra att Stockholmnas nöjdhet med tömning av avfallskärl och städning av det offentliga rummet ökar.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Trafikkontoret krävställer vid upphandling att entreprenörer underlättar uppföljning av 24-timmarsgarantin för tömning av avfallskärl och städning.	2021-2024	Tk		Delvis

Utvecklad kommunikation och samverkan

Trafikkontoret genomför redan idag ett kommunikationsarbete kring avfallsfrågor, nedskräpning och det personliga ansvaret. Syftet är att utveckla staden i riktning mot kommunfullmäktiges mål att Stockholm ska vara en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. Kommunikationen ska tydliggöra vikten av stockholmnas eget bidrag till en ren, trivsamt och vacker storstad.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Delta i skräpplockardagar i samverkan med håll Sverige rent och arrangemanget "hela Sverige plockar skräp".	2021-2024	Tk		Ja
Ärligen delta i, eller anordna, kampanj med syfte att minska nedskräpningen på offentlig plats i samverkan med skolor, förskolor, företag, föreningar m.m.	2021-2024	Tk	Utb	Nej
Delta i platssamverkan med stadsdelsförvaltningar, fastighetsägare och andra aktörer för att gemensamt utveckla t.ex. arbete mot nedskräpning och barmarksrenhållning.	2021-2024	Tk, Sdf		Ja
Renhållningsinsatser genomförs på tider då de syns av många, i pedagogiskt syfte. Detta kan leda till en koppling mellan det personliga ansvaret och den ökade nedskräpningen i staden.	2022-2024	Tk, Sdf		Delvis
Genomföra kommunikation genom innovativa metoder som "nudging" och "lätt att göra rätt".	2021-2024	Tk		Delvis
Stripa skräpkorgar som ett led i kontorets kommunikation	2021-2022	Tk		Delvis
Utöka kommunikation kring trafikkontorets arbete för att hålla rent och motverka nedskräpning.	2022-2024	Tk		Nej
Kommunicera trafikkontorets budskap att nedskräpningen är ett delat ansvar mellan individen och staden	2022-2024	Tk		Nej
Som ett led i trafikkontorets kommunikation, om möjligt, bistå ideella organisationer som samlar skräp i mark och vatten med borttransport av insamlat avfall	2021-2024	Tk		Nej

Inom ramen för trafikkontorets arbete med "Levande Stockholm" uppmuntra restaurangägare att prova retursystem för dryckes- och matkärl för "ta med" mat	2022-2024	Tk		Nej
---	-----------	----	--	-----

Skräpmätning

Trafikkontoret genomför årliga skräpmätningar enligt den metod som utvecklats av Håll Sverige Rent och statistiska centralbyrån (SCB). Syftet med mätningarna är bland annat att kartlägga nedskräpningen i olika områden och att mäta utvecklingen över tid. Metoden kommer att vidareutvecklas för att fungera på olika typer av ytor inom staden. Även stadsledningskontorets medborgarundersökning bidrar till att följa hur nedskräpningen uppfattas av medborgarna och var och hur det finns utvecklingsbehov.

Atgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Trafikkontoret genomför årliga skräpmätningar i samarbete med Håll Sverige Rent.	2021-2024	Tk		Ja
Undersöka metoder för skräpmätning på stränder och parker, bl.a. m.h.a. AI.	2023	Tk		Nej
Nya föreskrifter "om lämnande av uppgifter om kommunalt avfall" är på väg att införas. Under förutsättning att förslaget antas behöver stadens entreprenörer redovisa mängd avfall från sopkärlstömning och grönyteskötsel.	2022-2024	Tk, Sdf		Nej

Utvecklade snöupplag och kommunaltekniska ytor

Stadens behov av kommunaltekniska ytor behöver säkerställas. Kommunaltekniska ytor används bland annat för dumpning av snö i samband med utlastning av snö från trånga gaturum, massahantering, upplag och ytor som stadens entreprenörer kan använda för uppställning av fordon, material, förråd m.m.

Kontoret ska också utreda alternativa metoder för barmarksrenhållning och omhändertagande av snö för att minimera kontamination, minska spridning av mikroplaster, minska transportbehovet vid utlastning av snö och annan miljöpåverkan. Kontoret kommer ta omvärldsbevakning till hjälp för att undersöka vilka metoder för kvittblivning och rening av snö som kan vara tänkbara inom staden. Kontoret har studerat ett antal exempel som bygger på olika tekniker för att smälta snö, bl.a. med hjälp av havsvatten. Kontoret kommer fortsätta studera dessa och liknande exempel, som efter en initial bedömning, har ett antal inneboende frågeställningar som behöver vidareutvecklas för att kunna bli ekonomiskt och resurs- och miljömässigt gångbara.

De platser som långsiktigt kommer ha funktionen av kommunalteknisk yta, kan med utgångspunkt i ett framtida utredningsresultat iordningsställas för att möjliggöra nya metoder som underlättar omhändertagande av kontaminerade massor.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Stadens kommunaltekniska ytor utformas så att de inte bidrar till nedskräpning eller spridning av mikroplast.	2022-2023	Tk		Nej
Utreda alternativ till dumpning av snö i vattendrag och sjöar.	2022	Tk, Mhn		Nej
Utreda alternativa metoder för gaturenhållning för att minska problem med kontaminerade snömassor.	2022-2023	Tk		Nej
Utarbeta rutiner för de villkor som är behäftade med länsstyrelsen beslut om dumpning av snö i sjöar och vattendrag.	2022-2024	Tk		Ja

Trafikkontoret har hos länsstyrelsen ansökt om dispens för snötippning i vatten under kommande fem år. Med anledning av att länsstyrelsens beslut har överklagats till mark och miljödomstolen har kontoret för närvarande ingen dispens för snötippning innan domstolen har avgjort frågan. Kontoret inväntar beslutet och har för avsikt att följa de villkor som anges. Eftersom det finns risk att beslutet dröjer fortsätter kontorets ansträngningar att hitta alternativa metoder till snötippning.

Uppföljning

Trafikkontoret har utpekats som huvudansvarig för frågor som rör nedskräpning inom staden. I ovanstående handlingsplan utpekas ansvarig förvaltning eller bolag för respektive åtgärd.

Som en följd av trafikkontorets utpekade huvudansvar kommer kontoret också ansvara för att åtgärderna följs upp och utvärderas. Kontoret har för avsikt att återkomma med detaljer kring formerna för uppföljning, utvärdering och analys av handlingsplanen.